

Terreurbestrijding brengt privacy in gevaar

Moeten we onze privacy opofferen om de samenleving tegen aanslagen te beschermen? Het weinig proportionele streven om de zogeheten verkeersgegevens van alle telecommunicatie van alle Europese burgers langdurig te bewaren voor opsporingsdoeleinden, kan de democratie uithollen. En de toestand wordt nog ernstiger als de overheid ongeremd biometrische gegevens gaat gebruiken.

Stel, u bent een onverdachte burger, die niets te verbergen heeft. Dus hoeft u in principe niets te vrezen. Op een dag wordt u in Antwerpen opgepakt op verdenking van drugs-handel. Op het politiebureau moet u antwoorden op de volgende vragen: 'Hebt u het afgelopen jaar elke dag rond 17.30 uur gedurende een vijftal minuten van op de Brusselse ring een 0900-nummer gebeld? En heeft uw familie kennis van de e-mail die u vori-

ge zaterdag om 22.00 uur naar een discussielijst over drugsproblemen verzond? Waarom stuurt u vijf sms'jes per dag naar uw buurvrouw? En waarom voert u al die telefoongesprekken via internet met onderdanen in Duitsland?'

Fictie? Dolgedraaide fantasie? Nu de Europese ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken op 21 februari in Brussel de Europese richtlijn inzake de bewaring van telecommunicatiegegevens hebben goedgekeurd, hebt



u niet veel meer aan het cliché 'mensen die niets te verbergen hebben, hebben nergens last van'. Immers: in-

ternet- en telefoonbedrijven moeten alle gegevens over vaste en mobiele telefoongesprekken en e-mails van de 450 miljoen inwoners van de Europese Unie gedurende minimaal een half en maximaal twee jaar bewaren "met het oog op het onderzoeken, opsporen en vervolgen van ernstige misdrijven". Een heel vaag en ruim omschreven toepassingsgebied dus. Natuurlijk moet de Belgische wetgever, die de richtlijn in nationale regels moet omzetten, nog een en ander preciseren. Maar het is niet niks. Geheime controle van alles en iedereen, altijd en overal.

Volgens Franco Frattini, de vice-voorzitter van de Europese Commissie, is de richtlijn nodig om Europa tegen terrorisme te beschermen. Geruststellend voegt hij eraan toe dat de Commissie er niet op uit is "een groot Europees oor te scheppen dat alles af luistert en registreert", vermits het niet om de inhoud van de communicatie gaat. Met andere woorden: het is niet zo dat alle telefoongesprekken en e-mails automatisch in hun geheel worden opgeslagen. Het gaat alleen maar om de 'verkeers- en locatiegegevens' - wie belt of e-mailt met wie, wanneer, hoe laat en hoe lang, en in het geval van een mobiele telefoon ook: waar. Zonder toestemming van de onderzoeksrechter kunnen politie, justitie en inlichtingendiensten uit de hele Europese Unie aan deze waardevolle gegevens komen waarmee ze een min of meer volledig beeld krijgen van ons en uw dagelijks leven. Enfin, elke onverdachte burger is door zijn telefoon en computer voortaan de hele tijd traceerbaar. Bij elk telefoontje en bij elke e-mail moet u zich afvragen of deze informatie ooit tegen u kan worden gebruikt. Kan er in die omstandigheden nog sprake zijn van vrije en vertrouwelijke communicatie?

Het is verontrustend dat deze ver-gaande controle zo weinig stof doet opwaaien. Kennelijk geldt privacy nu, na 11 september, als een luxe die een democratische rechtsstaat zich niet meer kan veroorloven. Wie maakt zich druk over de verzameldrift van de Europese Commissie? Ja, de Europese werkgroep van privacytoezicht-houders (de Artikel 29 Werkgroep) noemde de bewaarplicht in strijd met de persoonlijke levenssfeer (artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens) en vroeg zich openlijk af of hij voldoet aan de privacy-normen van proportionaliteit, effectiviteit en noodzakelijkheid in een democratische samenleving. Maar de Europese Commissie hoonde alle bezwaren weg met het argument dat bij het lopende onderzoek naar de aanslagen in Londen de telecommunicatiegegevens 'van onschatbare waarde' zijn gebleken. Nader onderzoek is dan ook niet nodig. Einde discussie.

Afgezien van de inhoud zijn we ook teleurgesteld over de snelle en ondemocratische manier waarop de richtlijn tot stand is gekomen. Oorspronkelijk zouden de maatregelen in de vorm van een kaderbesluit ingevoerd worden. Hiervoor is echter unanimiteit vereist in de Raad van Ministers van de EU. Toen in juni 2005 bleek dat geen unanimiteit bereikt zou worden, besliste de Europese Commissie het over een andere boeg te gooien. Ze lanceerde de maatregelen opnieuw in

de vorm van een richtlijn, onderworpen aan de codificatieprocedure. In die procedure heeft het Europees Parlement een medebeslissingsrecht, maar een gekwalificeerde meerderheid in de Raad volstaat. De kritische volksvertegenwoordigers werden zo handig buitenspel gezet.

Van september tot december werd het voorstel behandeld in het Europees Parlement. De grote fracties zwichten onder de druk van de nationale regeringen. Met name de Britse regering wilde nog voor het einde van het jaar het voorstel goedgekeurd zien. Het Europees Parlement negeerde de bezwaren van de Europese Toezichthouder voor Gegevensbescherming en de Britten werden op 15 december op hun wenken bediend.

De strijd tegen het terrorisme leidt ontgensprekelijk tot een vreemde vorm van verblinding. Roep luidkeels 'terrorisme' en een maatregel als bewaarplicht wordt meteen alom toegejuicht, zo blijkt, zelfs als het oorspronkelijke doel inmiddels is verruimd. Want wat begon als 'antiterrorisme maatregel' is nu uitgegroeid tot een middel om 'criminaliteit' te bestrijden. Daarmee zet Europa een nieuwe koers uit: van gerichte opsporing van verdachten stapt men sluipend over op toezicht op brede bevolkingslagen. De Commissie en de Raad van ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie komen keer op keer met nieuwe voorstellen die de burgerrechten verder inperken. Als het aan de Europese Commissie ligt moeten op alle visa, paspoorten en identiteitskaarten, internationale coherente gezichtskenmerken en andere biometrische gegevens vermeld worden. Europa laat de lidstaten de keu-

'De stelling dat de veiligheid zou zijn gediend met het prijsgeven van grondrechten is een onzinnig en gevaarlijk dogma'

ze over hoe dat paspoort praktisch ingevoerd moet worden. Dat kan op een privacyvriendelijke of een privacyonvriendelijke wijze. Meerdere regeringen dromen luidop van de tweede, harde optie: een centrale databank met biometrische kenmerken van alle Belgen: vingerafdrukken en een foto van het gelaat. Een dergelijke databank maakt identificatie en monitoring (aan de hand van de gelaatsscans) van alle Belgen mogelijk. Wederom een duidelijke aantasting van de privacy waarvan nut en noodzaak niet duidelijk zijn aangetoond, maar die wel gebruiksmogelijkheden creëren die veel verder gaan dan het oorspronkelijke doel.

Het is de hoogste tijd dat het parlement en de publieke opinie zich opmaken voor een openhartig debat over burgerlijke vrijheden en veiligheid. Zelfs al dicteert Europa een aantal maatregelen, dan nog is er ruimte voor de lidstaten om die uit te voeren met een zo groot mogelijk respect voor de vrijheden. Er komt dus in de nationale parlementen nog een belangrijke tweede ronde om de Europese voorstellen vorm te geven. De stelling dat de veiligheid zou zijn gediend met het prijsgeven van grondrechten is een onzinnig en gevaarlijk dogma. Verdediging en uitbreiding van de democratie zijn juist het nuttigste wapen tegen terrorisme en onveiligheid.